

Meg kell jegyezni, hogy a fordítások nem mindig törekednek a szó szerinti visszaadásra; gyakran inkább költői megoldásokat választottak. Egyetlen szellemes példaként: „*Einig is unser Got, der da lebt un’der da schwebt in den himmel un’auf der erde*”; ehhez hasonló megoldások vannak a többi dalban is. Érdekes módon még századunk elején is a Kittsee környéki zsidó közösségek családjai ezeket a dalokat ebben az archaikus német fordításban énekeltek, az eredeti héber vagy arámi változat helyett.

Rabbi Hayyim Ben Asher Anshel 1784-ben halt meg Kittsee-ben. 1982-ben, amikor felkerestem ezt a pusztuló zsidó közösséget, hosszasan bolyongtam a temetőben a hívek és a rabbik sírjai között, mire végre sikerült felfedeznem művésznünk sírkövét, amire az alábbiak voltak vésve:

Kedd, Iyar Újholdjának estje, 5544. Itt nyugszik egy igaz és derék férfi, aki csodálatos és nagyszerű munkáival örömet szerzett; a jótetteiről ismert Rabbi Hayyim, a nagyrabecsült, áldott nevű Anselm fia. Kezed munkái: a kézzel írt tekercsek, a számos *tefilin* és a *mezuzék*, örömet fognak szerezni még nekünk. Keze és szíve Istennek volt ajánlva, az Ég akaratában bízva. Lelke tisztán távozott. Legyen lelke bekötve az élet kötelékébe.

HOGYAN JUTOTT IZRAELBE A HAGGÁDA?

A Haggáda történetéhez még hozzátartozik, hogy milyen úton jutott Izraelbe. A jelen cikk szerzőjének a bölcs és leleményes Betty Grünspan doktornő adta a kezébe – nyugodjék békében –, akinél mindenki segítséget talált. Annak idején, Bécsben kezelt egy névtelen orvost, a város egy osztrák

lakosát. Évekkel később tudta meg Grünspan doktornő, hogy betege hú maradt elveihez, és életét kockáztatva sok zsidónak nyújtott menedéket lakásában, órákkal és napokkal az Anschluss után, továbbá sok zsidót segített átszökni a határon. Közülük sokan kerültek később Izraelbe, ahol hálával emlegették volt kezelőorvosuk, a becsületes nem-zsidó doktor hőstettét. Azokban a borzalmas napokban a doktor sokak között segítséget nyújtott egy bécsi zsidónak, aki hálája és elismerése jeleként átadta neki ezt a Haggádát, arra kérve, hogy fogadja el és őrizze meg. Később ez az ismeretlen doktor megtudta, hogy a Haggádát adományozó férfi és egész családja elpusztult a holocaust idején. Amikor megbetegedett, Izraelbe küldte ezt a kincset jötevőjének, Grünspan doktornőnek, ő pedig nagylelkűen átadta nekem, akit ősei szólnak oda, ahol a kittsee-i zsidó közösség élt. Emlékeztessenek ezen Haggádának lapjai az ismeretlen doktorra és Grünspan doktornőre.

* * *

(MARGITTA NÓRA FORDÍTÁSA)

Jegyzet: A művész munkásságáról és egyéb kéziratáról már írt Naményi Ernő, és újabban mások mellett Scheiber Sándor, lásd cikkeiket; többek között: „A köpcsényi illusztrátor újabb Haggadája”, Új Élet 25 (1970), 2. sz.; illetve „Five More Works by Hayyim ben Asher Anshel”, Studies in Bibliography and Booklore 6 (1964), 133–141; „The Jewish Artistic School of Kittsee”, Journal of Jewish Art 7 (1980), 44–50. – A jelen cikk szerzője és a szóban forgó kézirat faksimile kiadásának (1987) sajtó alá rendezője Kismartonban (Eisenstadt) született és nőtt fel, közvetlenül a háború előtt sikerült külföldre szöknie, majd eljutott Palesztinába. Izrael Állam megalakulása után tudományos képzettséget szerzett, s a Haini Egyetem professzoraként működött; most már nyugdíjas, de folytatja kutatásait az osztrák és magyar rabbik responsum-kéziratai s ezek talmudi műveltsége körében. – A szerk.

FELHÍVÁS

Abban a reményben fordulunk Önhöz, hogy támogatni fog bennünket a magyarországi Shoah túlélői és gyermekeik megsegítésében. A vészkorokban hatszázezer magyar zsidót pusztítottak el. A túlélők nagy része szétszóródott a világban, de él mintegy nyolcvanezer zsidó ma is Magyarországon, és sokan közülük nehézségekkel küzdenek. Az orvosi és pszichológiai rendelőkben gyakran jelennek meg súlyos pszichoszomatikus, neurotikus tünetekkel, és csak az utóbbi nyolc-tíz évben figyeltünk fel arra, hogy az eltitkolt félelmetes múlt még a harmadik, negyedik generációban is szedi áldozatait. A túlélő családok gyermekei ál-

maikban és fantáziáikban rettegnek azoktól a valós történetektől, melyeket valójában szüleik és nagyszüleik éltek át. Súlyosbítja helyzetüket, hogy Magyarországon több mint negyven évig csak elhallgatni lehetett a fájdalmas múltat. A háború befejezése sem hozta meg a békét, a túlélő családokat továbbra is többszörösen megbetegítették a politika erőszakos lépései.

Ma már sokan vagyunk orvosok, pszichológusok, szociológusok, akik felismertük az ún. „túlélő szindrómát”, és külön-külön próbálunk segíteni a hozzánk forduló családoknak. De nincs terápiás és oktató intézményünk, így nem tudunk egymás-

tól tanulni, nem tudjuk egymást segíteni. A meghurcolt, beteg családok csak véletlenül kerülnek olyan szakemberek elé, akik képesek felismerni az aktuális tünetek mögött meghúzódó valódi okokat. Ezért kell megszerveznünk egy, a túlélők és gyermekeik gyógyításával, gondozásával, valamint tanácsadással foglalkozó speciális intézetet, ahol a gyógyítás mellett a sajátos terápiai módszereket tanítani is tudjuk.

Az eddigi terápiákhoz és kutatásokhoz semmiféle anyagi bázis nem állt rendelkezésünkre, mégis tudtunk egyénileg gyógyítani, és megfigyeléseinket tanulmányokban rögzíteni. Amerikai és nyugat-európai kutatók nagy figyelemmel és megértéssel fordulnak felénk, hiszen Kelet- és Közép-Európában alig folynak máshol hasonló munkák. Kisebbségben a környező országokban is élnek a magyar Holocaust túlélői. Szükség esetén nekik is szeretnénk rendelkezésükre állni.

A Nyugat-Európába, Amerikába és Izraelbe kivándoroltaknak múltjukkal és jelenükkel más problémáik is vannak. Nekünk az ott kidolgozott terápiás módszereket a magyar túlélők sajátos helyzetéhez kell adaptálnunk.

A gyógyításhoz és az oktatáshoz helyiségre, anyagi eszközökre van szükségünk. Jelenleg számos zsinagógát használnak olyan célokra, mint boksztér és vívóterem, magtár és tévéstúdió, más zsinagógák pedig a pusztulásnak vannak kitéve. Ez fájdalommal és reménytelenséggel tölt el bennünket. Szeretnénk ezen épületek közül legalább egyet a túlélők gyógyításának céljára felhasználni. Az épület így visszanyerné régi fényét, a hozzánk fordulóknak pedig bensőséges, ősi emlékeket felidéző otthonul szolgálna.

Céljaink megvalósításához nemzeti és nemzetközi összefogásra, alapítvány létrehozására van szükségünk. A túlélők és gyermekeik gyógyítása nemcsak rajtuk segítene, de szolgálná a nemzet megbékélését is.

Segítségére feltétlen számítunk!
Magyar Zsidó Kulturális Egyesület

VIRÁG TERÉZ

ZSIDÓ FILMFESTIVÁL

A Magyar Filmklubok Szövetsége ez év május 23. és 30. között a Művész moziban rendezi meg az első Zsidó Filmfesztivált. Olyan filmeket mutatnak be, amelyek bepillantást engednek a világ minden táján szétszóródott nép gondolkodásába, történelmi szerepébe, kulturális hagyományaiba. A fesztivál megrendezését a londoni Jewish Film Foundation anyagilag támogatja. Hasonló fesztiválokat rendeznek évek óta Londonban, Párizs-

ban, Los Angelesben, Chicagóban. A budapesti fesztivál három teremben zajlik: így a Magyarországon már bemutatott filmeknél kívül mód nyílik nálunk még soha nem játszott alkotások bemutatására és külön videoprogramra is.

PÁLYÁZAT

A BIBLIÁVAL FOGLALKOZÓ EREDETI ÉRTEKEZÉSEKRE

A Magyar Tudományos Akadémia I. Osztályának Judaisztikai Kuratóriuma mint az MTA Judaisztikai Kutatócsoport tudományos irányító testülete nyilvános pályázatot hirdet eredeti tudományos dolgozatokra a Biblia értelmezése köréből.

Pályátétel:

A „Korai próféták” egy szakaszának értelmezése, különös tekintettel a héber szövegre

(„Korai próféták” a héber kánonban: Jósua, Bírák, Sámuel I–II, Királyok I–II.)

A pályázó a pályátételben megadott szövegekből maga választhatja ki azt az önmagát zárt, kisebb szakaszt, néhány fejezet terjedelmű részletet, amellyel a dolgozatban foglalkozik. A dolgozat a kiválasztott szakasz önálló értelmezését nyújtja, értekező formában, a nemzetközi tudományos kutatásokhoz kapcsolódva, tetszés szerinti módszerrel és felfogásban, például történeti, irodalmi, poétikai, nyelvi vagy nyelvészeti, hagyománytörténeti vonatkozásban, a régi fordításokra (Septuaginta, Targum, Vulgata stb.) de mindenképpen figyelemmel az adott szakasz héber szövegére.

A dolgozatok terjedelme legfeljebb másfél-két szabvány ív lehet. Máshol már megjelent vagy benyújtott dolgozatok nem fogadhatók el. A pályázat jelíges. A dolgozatokat magyarul, gépelve, 2 azonos példányban, legkésőbb 1990. szeptember 19-ig (erev rós ha-sáná) (postabélyegző kelte) kell benyújtani a következő címen: MTA Judaisztikai Kutatócsoport, Budapest, P.O.B. 107, 1364. A bírálóbizottság tagjait a Kuratórium kéri fel, és nevüket majd nyilvánosságra hozzuk. Eredményhirdetés és a jelíges borítékok felbontása 1990 decemberében, a Bacher Vilmos Emlék-előadás alkalmából.

Díjak:	I. díj:	20 000,- Ft
	II. díj:	15 000,- Ft
	III. díj:	8 000,- Ft

A III. díjból szükség esetén többet is kiosztunk, s az érdemes dolgozatokat ezen túl is jutalmazunk. A díjat vagy jutalmat nyert pályamunkák megjelentetését az MTA Judaisztikai Kutatócsoport segíteni fogja.